

EĞİRDİR GÖLÜ ÇANAĞININ OLUŞUM ZAMANINA İLİŞKİN BİR GÖZLEM

An observation on the formation time of Lake Eğirdir depression

Nizamettin KAZANCI A.Ü. Fen Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü, Ankara

ÖZ: Eğirdir gölünün güneyinde, göre doğru ilerleyen alüvyon koniler istifinin içinde piroklastik döküntü tortulları bulunmuştur. Bunlar Pliyosen yaşlı Gölcük (Isparta) volkanizmasının ürünleri olup, göl çanağının Orta?-Üst Pliyosen öncesi meydana geldiğini belirtir.

ABSTRACT: A layer of pyroclastic air-fall deposits of Pliocene Gölcük (Isparta) volcanism has been observed within the sediments of colluvium cones which have prograded into the Eğirdir lake. This layer makes easy the interpretation of lake depression.

Göller, genellikle, su toplama alanı olan topoğrafik çukurluk veya çanak ile bu çanak içerisindeki suyun birikim zamanı ele alınarak değerlendirilir. Çünkü, göller bu iki elemandan biri olmayınca oluşamayan coğrafya parçalarıdır. Göl çanağı ve suyun birikim zamanı hakkında bilgiler çevre jeolojisi, jeomorfolojisi ve eski göl tortullarından elde edilir. Eğirdir gölünün yüzeyleyen yaşlı tortulu yoktur. Çevresi dik, yarı ve kayalıktır. Isparta büklümü olarak bilinen ve tektonikçe aktif bir yörede yer almasına rağmen, gerek göl çanağının ve gerekse gölün oluşum zamanı tartışmalı kalmıştır. Aşağıda sunulan bir gözlem bu konuda açıklayıcı olabilecektir.

Eğirdir gölünün yüzölçümü yaklaşık 465 km², çekik dönemde su yüzeyinin denizden yüksekliği 915 m'dir. Kuzey bölümü (Hoyran gölü) güneye göre daha sığdır. Ortalama 6-8 metre, maksimum 16 m. derinliğe sahiptir. Su seviye değişiminin uzun yıllar ortalaması 40-120 cm arasında kaldığı için karstik boşalımın olduğu düşünülmektedir. Yüzeyden Kovada gölüne akışı da vardır ve bu bağlantı kanalı son yıllarda derinleştirilmiştir. Eğirdir ilçe merkezine yakın iki ada (Can ada ve Yeşil ada), yine yakın zamanda araları doldurularak karaya bağlanmışlardır.

İlk incelemelerde Eğirdir göl çukurluğunun plüvyal dönemlerdeki karstik olaylar sonucu oluştuğu ve yine bu dönemde su ile dolduğu belirtilmiştir (Alagöz, 1944). Lahn (1946; 1948) göl çukurluğunun tektonik kökenli, su birikiminin Neojen sonrasında geliştiğini, Ardel (1951) ise bu gölün Holosen'de büyük bir polyenin çökmesi sonucu ortaya çıktığını, göl içindeki küçük adaların da bunun delili olduğunu söylemektedir. İnandık (1965), tektonik kökenli çukurluğun karstik olaylarla mevcut şeklini kazandığını gölün plüvyal dönemde geliştiğini belirtmiştir. Anadolu'nun eski iklimi ile birleştirilerek Eğirdir dahil yöredeki büyük su kütleleri plüvyal göller şeklinde gruplandırılmaktadır (Erol, 1969; 1984).

Eğirdir ilçesi 1750 metre yükseklikteki Sivri Tepe'nin eteğinde, göl kenarındadır. İlçe merkezinin iki tarafında, Sivri tepenin 65° eğimli alt yamaçlarına yaslanan bir dizi birikinti konisi vardır. Yaklaşık 2 km'lik bir uzanım içinde, koniler üst üste ve yana gelişerek önemli bir kolüvyum deposu teşkil etmişlerdir. Bu depo yol ve yerleşim yeri açma işleri için yarılmış ve iç yapısı açığa çıkmıştır. Yarmanın yaklaşık orta düzeylerinde kalınlığı 5-45 cm arasında değişen bir tüf seviyesi vardır. Konilerdeki depolanma tarzı ve yarma biçimine bağlı olarak yer yer merceksi konumdadır. İlçenin Isparta çıkışında,

Öğretmenler kooperatifi arkasındaki yarımalarda tüflerin yer yer altere olduğu ve altındaki kaba bloklu kesimi beyaza boyadığı izlenir.

Tüfler bu kolüvyum deposu için klavuz seviyedir. %30 pümis, %20 kristal ve %50 litik tanelerden yapılmıştır. Ortalama tane boyu 1 mm, maksimum tane boyu ise 6 mm'dir. İçlerinde yabancı klastik tane yoktur. Yer yer laminalanma ve normal derecelenme gözlenir fakat bunlar ekseri konu olarak depolanmanın doğurduğu ikincil özelliklerdir.

Kolüvyum deposu içindeki bu düzey piroklastik döküntü ürünleridir. Bölgenin jeolojik ve topoğrafik yapısı da bunu gerektirir. Ancak tüflerin kaynağı açık değildir. Buna karşılık, yöreye en yakın patlamalı volkanizma 25 km mesafedeki Pliyosen yaşlı Isparta-Gölcük maarıdır ve iki evreli bu volkanik merkez (Kazancı ve Karaman, 1988) incelenen tüflerin kaynağı olmalıdır. Alternatif açıklama tarafımızdan bulunamamıştır.

Kaynağı Gölcük maar volkanizması olan döküntü tüflerin kolüvyum konileri içinde yer alabilmesi, Eğirdir gölünü çevreleyen yamaçların en azından Orta?-Üst Pliyosen öncesinde yaratılması ile mümkündür. Bu da yaklaşık Isparta büklümünü oluşturan tektonik olaylara karşılık gelir. Oluşan çukurluğun karstik süreçlerle şekillenmesi ve su ile dolması önceki çalışmalarda belirtildiği gibi plüvyal dönemlerde gerçekleşmiş olmalıdır.

DEĞİNİLEN BELGELER

Alagöz, C.A., 1944, Türkiye'de karst olayları hakkında bir araştırma. Türkiye Coğrafya Kurumu Yayını, no 1, 95 s., Ankara.

Ardel, A., 1951, Göller bölgesinde morfolojik müşahadeler I. ist. Coğrafya Enst. Dergisi, 2, 1-19.

Erol, O., 1969, Tuzgözü Havzasının jeolojisi ve jeomorfolojisi. T.B.T.A.K. Araştırma Projesi Rap., no TBAG-26, 336 s. Ankara.

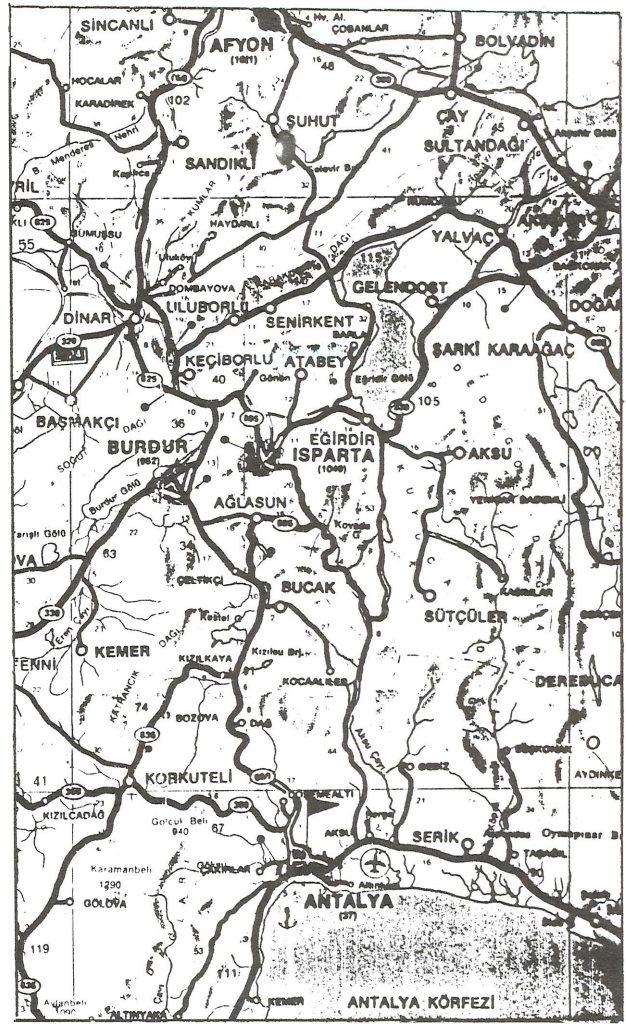
Erol, O., 1984, Geomorphology and neotectonics of the pluvial lake basins in the Taurus Belt and south central Anatolia. Geology of the Taurus Belt (Eds. O. Tekeli ve C. Göncüoğlu) da, MTA Matbaası, 119-124, Ankara.

İnandık, H.- 1965, Türkiye gölleri. İ.Ü. Coğrafya Enst. Yay. no. 44, 214 s., İstanbul.

Kazancı, N. ve Karaman, E., 1988, Gölcük (Isparta) volkaniklastiklerinin sedimenter özellikleri ve depolanma mekanizmaları. Ak. üniv. Isparta Müh. Fak. Derg., 4, 16-35.

Lahn, E., 1945, Batı Toros göllerinin jeomorfolojisi. Maden Tetkik ve Arama Enst. Dergisi, 34, 387-393.

Lahn, E., 1948, Türkiye göllerinin jeolojisi ve jeomorfolojisi hakkında bir etüd. M.T.A. Yayını, Seri B, no 12, 87 s., Ankara.

Şekil 1. Yer Buldurü Haritası

Figure 1. Location map.